

Юрій Іванович Яновський Роман у новелах «Вершники»

**Підготувала учитель української мови та
літератури**

Харцизької СШ № 26

Болотіна Олена Вікторівна

Тема: Ю.І. Яновський.

«Дитинство». Ідея нетлінної вартості національних основ буття, спадковості поколінь, духовної пам'яті.

Утвердження загальнолюдських ідеалів вірності й кохання в новелі «Шаланда в морі»

- ▶ **Мета і завдання:** ознайомити учнів зі змістом новел «Дитинство», «Шаланда в морі»; показати роль новел в ідейному задумі «Вершників»;
- ▶ розвивати комунікативні уміння учнів, вдумливо читати текст, аналізувати його з позицій часу, орієнтуючись на загальнолюдські цінності й ідеали; шліфувати вміння пояснювати художні засоби, відокремлювати епізоди й художні деталі як втілення національних атрибутів; висловлювати власне ставлення до проблеми збереження своїх коренів, небезпеки їхньої втрати;
- ▶ виховувати усвідомлення важливості збереження родинних зв'язків, гуманізм, найкращі людські якості рідного народу, повагу до старших людей, носіїв культури й духовності, шанувати звичаї.

Методичний коментар до уроку:

- ▶ перший етап-процедурний міні-урок (усвідомлення новели «Подвійне коло» та тестування за вивченим удома матеріалом;
- ▶ другий етап-самостійне опрацювання-дослідження новел «Дитинство» і «Шаланда в морі» (робота зі змістом та поєднання у групи в залежності від вибору новели;
- ▶ третій етап – читацький діалог “учитель-учень” з метою виявлення реакції учня на прочитане; літературний лист-відгук про прочитане АБО складання сенкану (індивідуальна робота на вибір учня);
- ▶ моніторинг вивчення матеріалу (мета: самооцінка й самоконтроль)

Тестові завдання за творчістю Ю. І. Яновського

1. Знайдіть портрет Юрія Яновського:

а) 1

б) 2

в) 3

2. Що ви знаєте про навчання Ю. Яновського в Єлисаветградському реальному училищі?

- А закінчив навчання зі срібною медаллю
- Б закінчив навчання із золотою медаллю
- В виключили з училища за громадсько-політичну діяльність
- Г з училища за неуспішність
- Д змушений був сам залишити навчання через матеріальні нестатки.

3. Укажіть новели роману «Вершники»:

- А «Подвійне коло»
- Б «Intermezzo»
- В «Шаланда в морі»
- Г «Я (Романтика)»
- Д «Новина»
- Е «Лист у вічність»
- Є «Сини»

4. Ким був Юрій Яновський за типом світобачення?

- А реалістом
- Б прагматиком
- В романтиком
- Г міщанином-обивателем
- Д войовничим атеїстом

5. Членом якого літературного угруповання був у 20-ті роки ХХ ст.

Ю. Яновський?

- А «Плуг»
- Б МАРС
- В ВАПЛІТЕ
- Г «Гарт»
- Д ВУСПП

6. Перша збірка оповідань мала назву:

- А «Мамутові бивні»
- Б «Кров землі»
- В «Київські оповідання»

**7. Роман «Вершники» за жанром –
це:**

- А роман-утопія
- Б роман у новелах
- В роман-епопея

**8. Які роки згадуються в романі
«Вершники»?**

- А 1917
- Б 1918
- В 1919
- Г 1920

9. Відкриває роман «Вершники» новела:

А «Шаланда в морі»

Б «Дитинство»

В «Лист у вічність»

Г «Подвійне коло»

10. У якому творі Ю. Яновський розкриває трагедію братовбивчої війни?

А «Чотири шаблі»

Б «Майстер корабля»

В «Рейд»

Г «Вершники»

Д «Кров землі»

11. Знайдіть відповідності:

1. Андрій	А	більшовик(-и)
2. Оверко	Б	махновець (-і)
3. Панас і Сашко	В	петлюрівець (-і)
4. Іван	Г	денікінець (-і)

12. Смерть головних героїв новели Юрія Яновського «Подвійне коло», за винятком одного, відбулася в такій послідовності:

- А Оверко → Андрій → Панас → Іван
- Б Андрій → Оверко → Панас → Іван
- В Оверко → Андрій → Іван → Панас

Тлумачення назви новели

«Подвійне коло»:

1. «Подвійне коло» - подвійне коло подій – на фронті і в тилу, у степу й у підпіллі.
2. «Подвійне коло» – це коло правди і неправди, які письменник дає можливість розрізнити за допомогою наскрізного образу Івана Половця.
3. «Подвійне коло» – це клас і рід , у якому замкнуте життя п'ятьох братів.
- 4 «Подвійне коло» – це боротьба правди і кривди, добра і зла, правди багатих і правди бідних.

ВИСНОВОК: Не буде міцного роду – не буде держави!

Рід – це частина держави!

Особливості роману :

- Складається з 8 композиційно й сюжетно пов'язаних новел.
- Відсутність хронологічної послідовності в розгортанні подій.
- Використання кінематографічного прийому монтажу «кадрів».

Особливості роману:

- Має ознаки народної думи, героїчної поеми, новели.
- Виняткових героїв автор показує у виняткових обставинах.
- Головний мотив – розпад людського роду, що почався з революцією.
- Правдивість і типовість у відтворенні історичних подій та змалюванні дійових осіб.

Особливості новели:

- Новела не має єдиної наскрізної сюжетної лінії.
- Розділ складається з окремих пейзажних і побутових епізодів.
- Майстерно відтворено народні звичаї, побут, нужденне життя закріпаченого села.
- Мандрівка прадіда з правнуком у степ, до моря – символ шукання світлої долі.
- Новела оспівує міцні родові традиції, здорове існування людини на землі.

Проблеми роману:

- Трагедія роду і народу.
- *Розпад родини заради ідеї.*
- Революція і народ.
- Політичні платформи різних партій і політичних сил.
- Відданість справі.
- Творча праця і духовні цінності.
- Проблема братовбивчої громадянської війни.

Новела «Дитинство»

- ❖ **Тема:** змалювання дореволюційного українського села; показ дитячих років Данила Чабана, формування його характеру під впливом прадіда Данила.
- ❖ **Ідея:** возвеличення спадковості поколінь, духовної пам'яті українського народу, одвічного прагнення українців до волі, до боротьби за краще життя.
- ❖ **Філософське кредо новели:** ствердження невмирущості й волелюбності людської гідності.

Новела «Шаланда в морі»

- ❖ **Тема:** зображення стосунків Мусія Половця та його дружини Половчихи, яка, провівши чоловіка в море, виглядала його, а потім рятувала і чоловіка, і шаланду.
- ❖ **Ідея:** уславлення вірності, щастя кохання, материнства; возвеличення людської витривалості, відповідальності за долю своєї землі..

Тлумачення слів

1. **Трамонтан** – холодний вітер північного і північно-східного напрямку.
2. **Шаланда** – невелике вітрильне риболовне судно.
3. **Артіль** – основна форма виробничого об'єднання для проведення колективного господарства.

**«Топчи землю, синок,»-
такими були останні
слова мудрого старого,
звернені до нащадка
його роду.**

Сім'я, родина, рід – є основною опорою, «стовпами» для становлення нас, як особистості. Ми маємо це цінувати і пам'ятати, дякувати нашим пращурам за цінні поради і настанови щодо створення родинного вогнища і підтримання його, які вони увіковічили у народних приказках, прислів'ях, висловах.

«З роду в рід кладе життя мости,
Без коріння саду не цвести,
Без стремління човен не пливе,
Без коріння сохне все живе»

(Із пісні «Сік землі»)

